

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Vegyészmérnöki és Biomérnöki Kar
Fizikai Kémia és Anyagtudományi Tanszék

Írta:
**PUKÁNSZKY BÉLA,
MÓCZÓ JÁNOS**

Lektorálta:
ZSUGA MIKLÓS

MŰANYAGOK

Egyetemi tananyag

2011

COPYRIGHT: © 2011-2016, Dr. Pukánszky Béla, Dr. Móczó János, BME Vegyészmérnöki és Biomérnöki Kar Fizikai Kémia és Anyagtudományi Tanszék

LEKTORÁLTA: Dr. Zsuga Miklós, Debreceni Egyetem

KÖZREMŰKÖDÖTT: Dr. Pukánszky Pál Ferenc

Creative Commons NonCommercial-NoDerivs 3.0 (CC BY-NC-ND 3.0)
A szerző nevének feltüntetése mellett nem kereskedelmi céllal szabadon másolható, terjeszthető, megjelentethető és előadható, de nem módosítható.

TÁMOGATÁS:

Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0028 számú, „Multidiszciplináris, modulrendszerű, digitális tananyagfejlesztés a vegyészmérnöki, biomérnöki és vegyész alapképzésben” című projekt keretében.

KÉSZÜLT: a [Typotex Kiadó](#) gondozásában

FELELŐS VEZETŐ: Votisky Zsuzsa

AZ ELEKTRONIKUS KIADÁST ELŐKÉSZÍTETTE: Waizinger József

ISBN 978-963-279-481-5

KULCSSZAVAK:

polimer, műanyag, polimerizáció, makromolekulák fizikája, műanyag feldolgozás, fröccsöntés, extrudálás, degradáció, stabilizálás, adalékok, polimer keverékek, polimer kompozitok.

ÖSSZEFOGLALÁS:

Tekintettel arra, hogy a műanyagok az élet minden területén megtalálhatók, elkerülhetetlen, hogy a legkülönbözőbb iparágakban dolgozó szakemberek kapcsolatba ne kerüljenek velük. Ennek megfelelően elsődleges célkitűzésünk, hogy megismertessük a hallgatókkal a polimerek és műanyagok jellegzetes tulajdonságait, viselkedését. Felhívjuk a figyelmet a kismolekulatömegű anyagok és a műanyagok közötti hasonlóságokra és különbségekre, valamint az ezekből származó különleges feldolgozási és alkalmazási szempontokra. Jellegeből adódóan a jegyzet csak röviden foglalkozik a makromolekuláris kémia fontosabb kérdéseivel, és nagyobb figyelmet szentel a műanyagfizikai alapok, a műanyagfeldolgozás alapvető szempontjai, valamint az alkalmazási területek bemutatásának. Néhány példával (csomagolás, autóipar) szemlélteti a műanyagok sokrétű alkalmazhatóságát és felhívja a figyelmet a megfelelő műanyag kiválasztásának szempontjaira. Röviden tárgyalja a műanyagok újrafeldolgozásával és környezeti hatásával kapcsolatos kérdéseket is.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	5
1.1. Előzmények	5
1.2. A műanyagipar jelenlegi helyzete	5
1.3. A jegyzet célkitűzése	7
1.4. A műanyagokkal kapcsolatos alapvető fogalmak, definíciók	8
1.5. Csoportosítás; a polimerek és műanyagok tulajdonságai	19
1.6. Műanyagok	20
2. POLIMERIZÁCIÓ	22
2.1. Bevezetés	22
2.2. Gyökös polimerizáció	22
2.3. Ionos polimerizáció	26
2.4. Sztereospecifikus polimerizáció	28
2.5. Kopolimerizáció	29
2.6. Ipari polimerizációs eljárások	32
3. LÉPCSŐS POLIMERIZÁCIÓ, TÉRHÁLÓSODÁS; ANYAGISMERET	34
3.1. Bevezetés	34
3.2. Lineáris polimerek	34
3.3. Térhálósodás	41
3.4. Anyagismeret	43
4. MAKROMOLEKULÁK FIZIKÁJA	48
4.1. Bevezetés	48
4.2. Az egyedi lánc	48
4.3. Polimer oldatok	54
4.4. A molekulatömeg meghatározása	58
4.5. Entrópiarugalmas deformáció	61
5. DEFORMÁCIÓ ÉS TÖRÉS	64
5.1. Bevezetés	64
5.2. Halmaz- és fázis állapot	64
5.3. Fizikai állapot	65
5.4. Folyás, viszkozitás	67
5.5. Viszkoelasztikus deformáció	71
5.6. Üveges és kristályos anyagok deformációja	76
5.7. Törés, ütésállóság	78
6. SZERKEZET ÉS TULAJDONSÁGOK	81
6.1. Bevezetés	81
6.2. Molekulaszerkezet és tulajdonságok	81
6.3. Kristályos polimerek	86
6.4. Amorf polimerek szerkezete	97
7. TÁRSÍTOTT ÉS ÖSSZETETT RENDSZEREK	99
7.1. Bevezetés	99
7.2. Töltőanyagot tartalmazó polimerek	100
7.3. Polimer keverékek	107
7.4. Többkomponensű rendszerek	110
7.5. Mikromechanikai deformációk	111
7.6. Szálerősítésű kompozitok	114
8. HŐRE LÁGYULÓ MŰANYAGOK FELDOLGOZÁSA	117
8.1. Bevezetés	117
8.2. Extrúzió	117
8.3. Fröccsöntés	122
8.4. A fröccsöntés lépései	124
8.5. Üreges testek gyártása	130

8.6. Egyéb, hőre lágyuló feldolgozási műveletek.....	133
9. EGYÉB FELDOLGOZÁSI ELJÁRÁSOK, TERMÉKEK	136
9.1. Bevezetés.....	136
9.2. Szálhúzás.....	136
9.3. Habok	138
9.4. Membrántechnológia.....	140
9.5. Gumitermékek gyártása.....	143
9.6. Reaktív fröccsöntés (RIM)	145
9.7. Térhálósodó gyanták feldolgozása	147
9.8. Szálerősítésű gyanták feldolgozása, kompozitok	150
9.9. Lakkok és festékek	152
9.10. Ragasztás.....	153
10. MŰANYAGOK ALKALMAZÁSA	155
10.1. Bevezetés.....	155
10.2. Csomagolás	155
10.3. Közlekedés, járműipar.....	161
10.4. Elektronika, számítástechnika	166
10.5. További alkalmazási területek.....	169
10.6. A kiválasztás szempontjai	172
11. DEGRADÁCIÓ, STABILIZÁLÁS, ADALÉKOK	174
11.1. Bevezetés.....	174
11.2. Degradáció.....	174
11.3. Egyéb adalékok	182
12. MŰANYAGOK ÉS KÖRNYEZETVÉDELEM.....	188
12.1. Bevezetés.....	188
12.2. A műanyagok szerepe a környezetszennyezésben	189
12.3. A műanyagok újrahasznosítása	193
12.4. Újratermelődő nyersanyagok, biológiai lebomlás	199
12.5. Gazdasági kérdések, jogszabályok	202
AJÁNLOTT IRODALOM.....	204
ÁBRÁK, ANIMÁCIÓK, VIDEÓK, TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE.....	205
Ábrák, animációk	205
Videók	209
Táblázatok	210